

საქართველოს საბანკო კანონმდებლობა და გადასახადები

საბანკო სისტემისგან განსხვავებით, საგადასახადო სისტემის სტრუქტურას და ელემენტებს მკაფიოდ განსაზღვრავს საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობა, - კერძოდ, საგადასახადო სისტემა აერთიანებს საგადასახადო ურთიერთობის მონაწილეთა უფლებებსა და მოვალეობებს; გადასახადების დაწესების, შემოღების, შეცვლისა და გაუქმების წესებს; საგადასახადო კონტროლის, საგადასახადო ვალდებულებათა შესრულებისა და საგადასახადო დავათა გადაწყვეტის მექანიზმებს.

აღნიშნულისგან განსხვავებით, საქართველოს საბანკო კანონმდებლობა არ აკონკრეტებს საბანკო სისტემის არსსა და ელემენტებს. როგორც წესი, საბანკო სისტემის სტრუქტურა აერთიანებს და მოიცავს ქვეყნის ცენტრალურ ბანკს, კომერციულ ბანკებსა და არასაბანკო საფინანსო-საკრედიტო ინსტიტუტებს, მასში არ შედის არასაბანკო დაწესებულებები. იქედან გამომდინარე, რომ ეროვნული ბანკის პრუდენციული (საზედამხედველო) ფუნქცია ვრცელდება კომერციულ ბანკებსა და არასაბანკო ინსტიტუტებზეც, ინსტიტუციურად საქართველოს საბანკო სისტემა აერთიანებს ეროვნულ ბანკს, კომერციულ ბანკებსა და არასაბანკო დაწესებულებათაგან მისი კონტროლის არეალში მყოფ ინსტიტუტებს – საკრედიტო კავშირებს, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებს და ვალუტის გადამცვლელ პუნქტებს.

აქვე უნდა ვთქვათ, რომ საგადასახადო კანონმდებლობა ეხება (საგადასახადო კონტროლის, ვალდებულებისა და სამართალდარღვევის ნაწილში) ბანკების პასუხისმგებლობის საკითხებს. კერძოდ, საგადასახადო კოდექსში წარმოდგენილია ცალკე ნორმა: „**ბანკები და ცალკეულ სახეობათა საბანკო ოპერაციების შემსრულებელი სხვა ორგანიზაციები**“. ცხადია, ამ შემთხვევაში ბანკების ცნებაში უნდა გავიგოთ, კომერციული ბან-

კები, რადგან საბოლოო მომხმარებელთან ურთიერთობა არ წარმოადგენს ეროვნული ბანკის ფუნქციას (აქედან გამომდინარე, უფრო მართებულია საგადასახადო კოდექსში ცნება „**ბანკები**“ ჩანაცვლოს „**კომერციულმა ბანკებმა**“). რაც შეეხება ცალკეულ სახეობათა საბანკო ოპერაციების შემსრულებელ სხვა ორგანიზაციებს, აქ იგულისხმება კომერციული ბანკების ოპერაციათა არასრული სპექტრით შემსრულებელი ინსტიტუტები, კერძოდ, საკრედიტო კავშირები (რომლებსაც კანონმდებლობა ანიჭებს ანაბრების მოზიდვის, სესხების გაცემისა და ეროვნული ბანკით ნებადართული ინვესტიციების განხორციელების უფლებას) და **მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები** (რომლებიც ასრულებენ საბანკო მომსახურებათა ფართო სპექტრს, გარდა დეპოზიტების მოზიდვისა).

საბანკო სისტემისა და საგადასახადო სისტემის ურთიერთობის ანალიზისას, მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია გამოვეყნოთ ბანკების საგადასახადო ორგანოებთან კავშირის ორი ფუნდამენტური ასპექტი: 1. **ბანკი, როგორც დაბეგვრის თვალსაზრისით საგადასახადო ურთიერთობათა სუბიექტი**; 2. **ბანკი, როგორც საგადასახადო სისტემის პარტნიორი სუბიექტი, რომელიც ეხმარება მას (თუნდაც თავისი საოპერაციო საქმიანობის ინტერესებიდან გამომდინარე)**

ბენკი ბოლქვაკი

თსუ დოქტორანტი

საგადასახადო ვალდებულებათა შესრულებაში.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ამ ასპექტებს არ ექვემდებარება ეროვნული ბანკი თავისი სპეციფიკური სტატუსიდან გამომდინარე, რაც ასევე ასახულია ორგანულ კანონში „**საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ**“, კერძოდ, ეროვნული ბანკი, მისი აქტივები, ქონება და შემოსავლები, აგრეთვე მისი საქმიანობა და ოპერაციები თავისუფლდება ყოველგვარი გადასახადის, გადასახდელისა და მოსაკრებლისაგან (მუხლი 3.3). რაც შეეხება კომერციულ ბანკებს, საკრედიტო კავშირებს და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებს აკისრიათ საგადასახადო დაბეგვრისა და საგადასახადო ვალდებულებათა შესრულების პასუხისმგებლობა.

საგადასახადო სტატუსის თვალსაზრისით, საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობა იცნობს მხოლოდ ფიზიკურ პირებს, ორგანიზაციებსა და სანარმოებს. ამასთან, სანარმოდ კოდექსი განიხილავს ყველა იმ ეკონომიკურ წარმონაქმნს (მიუხედავად საკუთრებითი დარგობრივი კუთვნილებისა), რომელიც ეწევა ეკონომიკურ საქმიანობას ან შექმნილია მის განსახორციელებლად. ეკონომიკურ საქმიანობად კი მიიჩნევა მოგების, შემოსავლების ან კომპენსაციის მისაღებად გამიზნული ნებისმიერი საქმიანობა. საგადასახადო იურისდიქ-

ციის პრინციპებიდან გამომდინარე, კოდექსი მიჯნავს ერთმანეთისგან საქართველოს საწარმოსა და უცხოური საწარმოს ცნებებს, რომელთა ძირითად კრიტერიუმებად აღებულია საწარმოს საქმიანობისა და მართვის ადგილი, კერძოდ, საქართველოს საწარმოდ ითვლება საწარმო, რომლის საქმიანობის ან/და მართვის ადგილი საქართველოშია. საწარმოდ ითვლება სამი ძირითადი კატეგორია: ა) საქართველოს კანონმდებლობით შექმნილი იურიდიული პირები; ბ) უცხოური კანონმდებლობით შექმნილი ფირმები, კომპანიები და კორპორაციები, ასევე მუდმივი დაწესებულებები; გ) ამხანაგობები და გაერთიანებები. ამდენად, საგადასახადო დაბეგვრის თვალსაზრისით, კომერციული ბანკები და არასაბანკო ინსტიტუტები (ისევე როგორც ეკონომიკის სხვა დარგებსა და სექტორებში ფუნქციონირებადი იურიდიული პირის სტატუსის მქონე კომპანიები) იმყოფებიან ერთსა და იმავე საგადასახადო რეჟიმში, განსხვავება აისახება მხოლოდ მათ ორგანიზაციულ-სამართლებრივ ფორმებში, კერძოდ, შესაბამისი კანონმდებლობის მიხედვით, კომერციული ბანკები ფუნქციონირებენ მხოლოდ სააქციო საზოგადოებების, საკრედიტო კავშირების – კოოპერატივების, ხოლო მიკროსაფინანსო ორგანიზაციები – სააქციო საზოგადოებებისა და შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებების ფორმით.

უნდა აღინიშნოს, რომ საგადასახადო კოდექსით დაწესებული და ქვეყანაში მოქმედი გადასახა-

დებიდან ბანკები, თავიანთი საგადასახადო სტატუსიდან, საქმიანობის სპეციფიკიდან და კოდექსით დაწესებული პრეფერენციებიდან გამომდინარე, გვევლინებიან როგორც, ძირითადად პირდაპირი გადასახადების გადამხდელები და როგორც საგადასახადო აგენტები – დივიდენდებისა და პროცენტების გადახდის წყაროსთან დაბეგვრის შემთხვევაში. ბანკებს იშვიათად შეიძლება დაუდგეთ აქციონის (მაგალითად, ბანკის საჭიროებისათვის მსუბუქი ავტომობილების შემოტანისას) ან კიდევ საბაჟო გადასახადის გადახდის აუცილებლობა (ბანკისათვის საჭირო ტექნოლოგიების ან სხვა დასაბეგრი საქონლის იმპორტისას). რაც შეეხება დღგ-ს, საბანკო ოპერაციები არ ექვემდებარება აღნიშნული გადასახადით დაბეგვრას, რადგან ისინი მიეკუთვნება ფინანსური მომსახურების სახეობებს (დეპოზიტების მოზიდვა, კრედიტების გაცემა, ანგარიშსწორებათა განხორციელება და ა.შ.), ფინანსური მომსახურება კი გათავისუფლებულია დღგ-ით დაბეგვრისაგან. აქვე უპრიანია აღინიშნოს ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტის შესახებაც. კერძოდ, **ბანკი შეიძლება გახდეს დღგ-ით დასაბეგრი სუბიექტი მხოლოდ მაშინ, როდესაც იგი განახორციელებს გაცემულ კრედიტზე იპოთეკით დასაკუთრებული ქონების რეალიზაციას და ამასთან დღგ-ით დასაბეგრი ოპერაციების საერთო თანხა აღემატება 100 000 ლარს უწყვეტი 12 კალენდარული თვის განმავლობაში.**

მიუხედავად იმისა, რომ ბანკე-

ბი სხვა ეკონომიკური სუბიექტების (იურიდიული პირების) მსგავს საგადასახადო რეჟიმში იმყოფებიან, მათი მოგების გადასახადით დაბეგვრა გარკვეული სპეციფიკურობით ხასიათდება. აღნიშნული სპეციფიკა ვლინდება ორ მთავარ ასპექტში: 1. **ბანკების ფინანსური შედეგების ფორმირების მექანიზმი** (საქმიანობის სპეციფიკურობიდან გამომდინარე), კერძოდ, აქ იმიჯნება საპროცენტო და არასაპროცენტო შემოსავლები და ხარჯები; 2. **კომერციული ბანკების, სადაზღვევო კომპანიების და საკრედიტო კავშირებისათვის საგადასახადო კოდექსი ავრცელებს გარკვეულ „სელექციურ“ შეღავათს სარეზერვო ფონდებში გადარიცხვების გამოქვითვასთან დაკავშირებით.** კერძოდ, ბანკებისათვის ეს არის სესხების (სტანდარტული, საექსპო, უიმედო და ა.შ.) შესაძლო დანაკარგების რეზერვის შექმნის წინსწრება დასაბეგრი მოგების ფორმირებამდე, რაც ხორციელდება ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი წესით.

კომერციული ბანკის ფინანსური შედეგების ფორმირება და მოგების გადასახადით მისი დაბეგვრის თავისებურება შეიძლება გამოვსახოთ შემდეგი სქემის სახით (იხ. სქემა).

მნიშვნელოვანია იმის აღნიშვნა, რომ ბანკებს საგადასახადო აგენტის ფუნქციების შესრულება უხდებათ ოთხ ძირითად შემთხვევაში:

1) როდესაც ბანკი გადახდის წყაროსთან აკავებს მასში დასაქმებული პერსონალისთვის გასაცემი ხელფასებიდან და ბო-

საპროცენტო შემოსავლები – საპროცენტო ხარჯები = საპროცენტო მარჟა   საპროცენტო მარჟა + არასაპროცენტო შემოსავლები = მიმდინარე შემოსავლები   მიმდინარე შემოსავლები – არასაპროცენტო ხარჯები = მიმდინარე შედეგი რეზერვების შექმნამდე   მიმდინარე შედეგი – სესხების შესაძლო დანაკარგების რეზერვი = მოგება დაბეგვრამდე   მოგება დაბეგვრამდე X მოგების გადასახადის განაკვეთი = მოგების გადასახადის თანხა   მოგება დაბეგვრამდე – მოგების გადასახადის თანხა + (-) + (-) გაუთვალისწინებელი შემოსავლები (ხარჯები) = მიმდინარე პერიოდის წმინდა მოგება

ნუსებიდან საშემოსავლო გადასახადს;

2) როდესაც ბანკი ახდენს გადახდის წყაროსთან არარეზიდენტთა შემოსავლების დაბეგვრას საქართველოში მუდმივი დაწესებულების არარსებობის შემთხვევაში. ეს უკანასკნელი შეიძლება დაკავშირებული იყოს სადაზღვევო, სალიზინგო, საერთაშორისო კავშირგაბმულობის ტელესაკომუნიკაციო მომსახურებისათვის და საერთაშორისო გადაზიდვების სატრანსპორტო მომსახურებისათვის გადახდილი თანხების გადახდის წყაროსთან დაკავებასთან (4%-იანი განაკვეთით), ასევე არარეზიდენტებზე ხელფასის სახით გაცემული თანხების, დივიდენდების და პროცენტების და სხვა თანხების დაბეგვრასთან;

3) როდესაც ბანკი ახდენს გადახდის წყაროსთან დივიდენდების დაბეგვრას;

4) როდესაც ბანკი ახდენს გადახდის წყაროსთან პროცენტების დაბეგვრას.

ზემოთ აღნიშნულთაგან გარკვეულწილად გამორჩეულია ბოლო ორი შემთხვევა: ერთის მხრივ, კომერციულ ბანკს შეიძლება ჰყავდეს აქციონერები, რომლებსაც უხდიდეს დივიდენდებს წლიური ფინანსური შედეგებიდან და სადამფუძნებლო დოკუმენტების ან აქციონერთა კრების მოთხოვნებიდან გამომდინარე, და მეორე მხრივ, თავად იყოს სხვა ეკონომიკური

სუბიექტის აქციონერი და ლეზულობდეს აქედან დივიდენდებს. როგორც ცნობილია, საქართველოს საბანკო კანონმდებლობის მიხედვით კომერციული ბანკის აქციონერები შეიძლება იყვნენ როგორც რეზიდენტი, ასევე არარეზიდენტი ფიზიკური და იურიდიული პირები, საგადასახადო დაბეგვრის მიზნებისთვის კი აქციონერებზე გადასახდელი დივიდენდების დაკავება ვრცელდება მხოლოდ ფიზიკურ პირებსა და უცხოურ სანარმოზე, ე.ი. თუ ბანკს პირობითად ჰყავს სამი აქციონერი – რეზიდენტი ფიზიკური პირი, რეზიდენტი იურიდიული პირი (მაგალითად, შპს-ის ფორმით) და არარეზიდენტი სანარმო, მათზე დარიცხული დივიდენდებიდან დაბეგვრას არ დაექვემდებარება მხოლოდ რეზიდენტი იურიდიული პირის მიერ მისაღები დივიდენდები, რაც გარკვეული სტიმულია ეროვნული სამენარმო სუბიექტების საქმიანობისათვის. ამასთან საპირისპირო შემთხვევაში ბანკის მიერ მიღებული დივიდენდები არ იბეგრება გადახდის წყაროსთან და არც ჩაირთვება მის ერთობლივ შემოსავლებში.

დივიდენდების პარალელურად ბანკი გამოდის მის მიერ კლიენტების ანაზრებსა და დეპოზიტებზე დარიცხული პროცენტების გადახდის წყაროსთან დაკავებისათვის ვალდებულ საგადასახადო აგენტად. თავისი რესურსების ფორმირების დროს კლიენტთან ურთიერ-

თობაში იგი ვალდებულია კლიენტს აუხსნას მის მიერ მისაღები პროცენტების მოსალოდნელი დაბეგვრის თაობაზე და ასახოს იგი შესაბამის ხელშეკრულებაში.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობა ბანკების მიერ გადახდის წყაროსთან პროცენტების დაბეგვრასთან დაკავშირებით, იყენებს რეზიდენტობის პრინციპს, რაც გამოიხატება იმაში, რომ რეზიდენტი ბანკებისათვის გადახდილი პროცენტები, არარეზიდენტი ბანკებისათვის გადახდილი პროცენტებისგან განსხვავებით, არ ექვემდებარება გადახდის წყაროსთან დაბეგვრას, რაც განპირობებულია ბანკების სპეციფიკური საქმიანობით. კერძოდ, ბანკი მის მიერ მიღებულ საპროცენტო შემოსავლებს (როგორც საოპერაციო შემოსავლების ძირითად წყაროს) ჩართავს თავის ერთობლივ შემოსავლებში და როგორც სანარმო დაიბეგრება მოგების გადასახადით. არარეზიდენტების დაბეგვრას გადახდის წყაროსთან კი განაპირობებს ის, რომ ისინი არ არიან რეგისტრირებულნი გადასახადის გადამხდელებად ქვეყანაში და, აქედან გამომდინარე, მათ მიერ მისაღები საპროცენტო შემოსავლები ექვემდებარება აუცილებელ დაკავებას. ამასთან, უნდა აღვნიშნოთ, რომ საგადასახადო აგენტი მხოლოდ ერთ შემთხვევაში შეიძლება გათავისუფლდეს არარეზიდენტი ბანკებისათვის გადახდილი პროცენტების გადახდის წყაროსთან დაბეგვრის ვალდებულებისაგან. სახელდობრ, თუკი არსებობს რატიფიცირებული შეთანხმება ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილებისა და გადასახადების გადაუხდელობის აღკვეთის შესახებ საქართველოსა და იმ სახელმწიფოს შორის, რომლის ბანკსაც წარმოადგენს დასაბეგრი სუბიექტი. აღნიშნულ შემთხვევაში, საგადასახადო აგენტს ევალება შეავსოს შესაბამისი ფორმები და მიანოდოს უცხოური სახელმწიფოს შესაბამის სტრუქტურებს ანუ უნდა მოხდეს ინფორმაციათა ურთიერთგაცვლა, რათა თავიდან ავიცილოთ ორმაგი დაბეგვრის უარყოფითი ეფექტი. შევნიშნავთ, რომ მსგავსი ტიპის შეთანხმებანი საქართველოს

	12-MO CHNG	PCT
	19.45 + 14.96	
	214.40 + 17.82	
	850.3 + 16.12	
	2454.98 - 15.11	
	265.46 + 17.86	
	1264.73 + 38.99 + 209.02 + 2.4	

110% Unit

დადებული აქვს 20-ზე მეტ სახელმწიფოსთან.

საგადასახადო სისტემასთან ბანკების ურთიერთკავშირი ვლინდება არა მხოლოდ ბანკების მხრიდან ფისკალური ფუნქციის შესრულებაში, არამედ ბანკების პასუხისმგებლობაში, ხელი შეუწყონ საგადასახადო ორგანოებს სახელმწიფოს საგადასახადო სისტემის ეფექტიან ფუნქციონირებაში. ამ თვალსაზრისით, კომერციული ბანკების პასუხისმგებლობა ვლინდება სამ ასპექტში: 1. საგადასახადო ვალდებულებათა შესრულების ნაწილში; 2. საგადასახადო კონტროლის მექანიზმის ქმედით მუშაობაში; 3. საგადასახადო სამართალდარღვევათა მინიმუმში.

საგადასახადო კოდექსი საგადასახადო ვალდებულებათა შესრულებას ითვალისწინებს ბანკების რეორგანიზაციის შემთხვევაშიც, რეორგანიზაციის ფორმებიდან (გარდაქმნა, შერწყმა, მიერთება, გაყოფა და გამოყოფა), საბანკო პრაქტიკაში ყველაზე უფრო მეტად ადგილი აქვს მიერთებისა და გამოყოფის შემთხვევებს, შედარებით ნაკლებად შერწყმისა და გაყოფის შემთხვევებს. გარდაქმნა კი საქართველოს საბანკო საქმიანობაში არ გულისხმობს ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის შეცვლას, რადგან ბანკების ფუნქციონირება ნებადართულია მხოლოდ სააქციო საზოგადოების ფორმით. პრაქტიკაში გვხვდება მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების ბანკებად გარდაქმნის ერთეული შემთხვევები. რეორგანიზაციისას ბანკების საგადასახადო ვალდებულებები ხორციელდება უფლებამონაცვლეობის

პრინციპის შესაბამისად.

საგადასახადო ვალდებულებათა ნაწილში ბანკების ვალდებულება ვლინდება იმაშიც, რომ ისინი ვალდებული არიან უპირობოდ და უაქცეპტოდ შეასრულონ, ერთი მხრივ, გადასახადის გადამხდელის საგადასახადო დავალებები და მეორე მხრივ, საგადასახადო ორგანოების საინკასო დავალებები. ამასთან, ფულადი სახსრების არსებობისას ბანკს უფლება არა აქვს შეაფერხოს აღნიშნული დავალიანებების შესრულება. საგადასახადო ვალდებულებათა შესრულების უზრუნველყოფის ერთ-ერთ მეთოდად საგადასახადო კოდექსი აღიარებს გადამხდელის საბანკო ანგარიშებიდან გადასახადებისა და სანქციების თანხების უპირობო წესით ჩამონერას. საბანკო ანგარიშები კი აერთიანებს როგორც მიმდინარე ანგარიშსწორების, ასევე ვადიან საანაბრე ანგარიშებს. ამ ანგარიშიდან საგადასახადო ორგანოს საინკასო დავალების შესრულებამ კი შესაძლოა სერიოზული პრობლემები შეუქმნას ბანკს რესურსების ფორმირების თვალსაზრისით, ამიტომ დაზუსტებას მოითხოვს აღნიშნულ კონტექსტში საბანკო ანგარიშის სახეობა.

საგადასახადო კონტროლის მექანიზმის ეფექტიანი ფუნქციონირების მიზნით ბანკები ვალდებული არიან გაუხსნან ეკონომიკურ სუბიექტებს საბანკო ანგარიშები საგადასახადო ორგანოს მიერ გაცემული გადასახადის გადამხდელის საიდენტიფიკაციო ნომრის მინიჭების დამადასტურებელი დოკუმენტის წარდგენის შემდეგ. ამასთან, უცხოური სანარმოსათვის საბანკო

ანგარიშის გახსნისას აღნიშნულის თაობაზე აცნობოს საგადასახადო ორგანოს და არ განახორციელოს ანგარიშიდან გასავლი ოპერაციები მის თანხმობამდე.

საგადასახადო სისტემის მიმართ ბანკების ვალდებულება განსაკუთრებით გაიზარდა გადასახადების ადმინისტრირების გამკაცრების კვალობაზე. კერძოდ, საგადასახადო სამართალდარღვევის მრავალ სახეობას შორის, კოდექსი ითვალისწინებს ბანკების საჯარიმო ვალდებულებებს საგადასახადო ორგანოს საინკასო დავალების და გადასახადის გადამხდელის საგადასახადო დავალების შესრულების ვადის დარღვევისა და ბანკების მიერ გადასახადის გადამხდელთათვის ანგარიშის წესის დარღვევისა და გადასახადის გადამხდელის ანგარიშზე ოპერაციების შესახებ საგადასახადო ორგანოს გადაწყვეტილების შეუსრულებლობისათვის (სსკ-ი, მუხლი 141, 142).

ამრიგად, როგორც საბანკო და საგადასახადო სისტემების ურთიერთკავშირის ძირითადი ასპექტების განხილვამ გვაჩვენა, კომერციული ბანკები და საბანკო სექტორის სხვა ინსტიტუტები, ერთის მხრივ, ექვემდებარებიან ეროვნული ბანკის მარეგულირებელი წესების დაცვას, ხოლო მეორეს მხრივ, ატარებენ გარკვეულ პასუხისმგებლობას საგადასახადო სისტემის მიმართ როგორც ფისკალური, ასევე საგადასახადო ვალდებულებათა, კონტროლისა და სამართალდარღვევათა თავიდან აცილების მოთხოვნების შესრულების თვალსაზრისით.

РЕЗЮМЕ

ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ ВЗАИМОСВЯЗИ БАНКОВСКИХ И НАЛОГОВЫХ СИСТЕМ ГРУЗИИ

Б.Болквадзе, ТГУ докторант

При анализе отношений банковских и налоговых систем значимо выделит два функциональных аспекта взаимосвязи банков с налоговыми органами: 1. Банк, как субъект налоговых отношений, 2. Банк, как субъект-партнер налоговой системы, который помогает ее в деле выполнения налоговых обязательств. Рассмотрение основных аспектов взаимосвязи банковских и налого-

вых систем показала, что коммерческие банки и другие институты банковского сектора, с одной стороны, подчиняются защите правил регулирования Национального Банка и с другой стороны, проводят некоторую ответственность налоговой системы как фискальных так и налоговых обязательств и контроля, с целью выполнения требований во избежания налоговых правонарушений.